

Pressemelding fra Kompetansearbeidsplassutvalget:

Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet

Skal vi få full utnyttelse av vår viktigste ressurs, arbeidsstyrken, - vil det være samfunnsøkonomisk effektivt å sørge for at veksten i kompetansearbeidsplasser skjer over hele landet. Bare slik sikrer vi høyest mulig nasjonal verdiskaping.

Dette går fram av utredningen fra utvalget, NOU 2011:3 Kompetansearbeidsplasser – drivkraft for vekst i hele landet, som har vært ledet av professor Karen Helene Ulltveit-Moe. Utvalgets rapport ble i dag overlevert til kommunal- og regionalminister Liv Signe Navarsete. Utvalget har sett nærmere på hvordan skiftet i retning av et mer og mer kunnskapsbasert arbeidsliv har påvirket sysselsettingsutviklingen i ulike deler av landet og i mer og mindre sentrale strøk. Utvalget foreslår tiltak som kan bidra til økt vekst i, og rekruttering til, kompetansearbeidsplasser i hele landet.

Nasjonal verdiskaping

Vi ser store endringer i næringsstrukturen i Norge. Den største veksten i sysselsettingen skjer i arbeidsplasser for høyere utdannede innenfor kompetanseintensive næringer. Veksten i kompetansearbeidsplasser er ujevnt fordelt mellom sentrale strøk og andre regioner. Vi har også sett tendenser til lavere yrkesdeltakelse utenfor sentrale strøk. Denne utviklingen kan forsterkes av den ujevne fordelingen av veksten i kompetansearbeidsplasser. Dette skaper utfordringer for mange lokalsamfunn og for Norge som helhet. Manglende yrkesdeltakelse har store kostnader for samfunnet og kan gi redusert livskvalitet for personene som rammes. Det gir sløsing med våre viktigste ressurser, får betydelige negative konsekvenser for de berørte lokalsamfunnene, og vi må alle være med på å ta regningen.

En balansert regional vekst vil aldri kunne realiseres med mindre kompetansearbeidsplasser blir skapt, og rekruttert til, i hele landet, - sier utvalgsleder Ulltveit-Moe. – Og en balansert regional utvikling er helt nødvendig hvis vi skal klare å ta i bruk ressursene i hele arbeidsstyrken, og slik sikre høyest mulig nasjonal verdiskaping.

Majoriteten av veksten i sysselsettingen har skjedd innen kunnskapsintensive bransjer i arbeidsmarkedene rundt de største byene. Samtidig er sysselsettingen redusert i industri og primærnæringer utenfor de større byregionene. Utvalget mener at sentraliseringskreftene er sterke, men at utviklingen kan endres. Dette krever imidlertid en vesentlig, og mer målrettet innsats fra myndighetenes side. Den må baseres på et bredt sett av koordinerte politikkvirkemidler.

Målet med en slik satsing må være å gjøre hele Norge mer attraktivt for etablering av og rekruttering til kompetansearbeidsplasser. Utvalget mener derfor ikke at man skal treffe tiltak som hindrer veksten i kompetansearbeidsplasser i større byer til fordel for mindre steder. En slik politikk ville kunne virke mot sin hensikt. I en globalisert verden er det nemlig ingen automatikk i at tapte arbeidsplasser i storbyer etableres andre steder i samme land.

Lokale fortrinn og regionforstørring

Større arbeidsmarkeder er mer attraktive for kompetansebedrifter og personer med høyere utdanning. Samtidig har mange små steder også klart å skape et miljø for vekst i kompetansearbeidsplasser. Det er grunn til å tro at kompetanseintensive bedrifter og deres ansatte stiller andre krav til regionale rammevilkår enn tradisjonell industri. Tilgang på riktig kompetanse, effektiv infrastruktur, høyhastighets bredbånd, lokal kjøpekraft, omstillingsevne, og bredde i næringslivet er blant de viktigste faktorene.

-Myndighetene må legge til rette for vekst i kompetansearbeidsplasser flere steder i Norge, sier utvalgsleder Ulltveit-Moe. Dette forutsetter at vi bygger opp under eksisterende fortrinn, og iverksetter tiltak som bidrar til binder regionale arbeidsmarkeder sammen, gir regionforstørring og bedre fungerende regionale arbeidsmarkeder.

God infrastruktur, målretting og omprioritering

Utvalget mener at med et økende velstandsnivå vil tidsbesparende infrastrukturtiltak ha en større betydning for etablering og rekruttering til kompetansearbeidsplasser enn personrettede virkemidler.

Utvalget mener at effektiv samferdsel og bredbåndsutbygging er avgjørende for regional vekst i kompetansearbeidsplasser. Slike tiltak knytter arbeidsmarkeder sammen, og gjør det lettere å pendle til regionale sentra fra områdene rundt. Bredbånd med høy kapasitet er helt vesentlig for etableringen av kompetanseintensive virksomheter og for utviklingen av stedsuavhengige arbeidsplasser.

Vekst i kompetansearbeidsplasser i hele landet vil kreve en sterkere målretting av eksisterende regionalpolitiske virkemidler. Et flertall av utvalgets medlemmer mener at også større omprioriteringer innenfor rammen av den såkalte brede distrikts- og regionalpolitikken som også omfatter landbruksstøtten kan utløse samfunnsøkonomiske gevinster.

Offentlig sektor må gå foran

Offentlig sektor står for en stor del av kompetansearbeidsplassene i Norge, og kan bidra til å styrke arbeidsmarkedene mange steder. Utvalget mener det er særlig potensial for å legge spesialiserte funksjoner innenfor statlige virksomheter utenfor hovedstadsregionen. Utvalget mener også at staten har et særlig ansvar for å gå foran for å legge til rette for stedsuavhengige arbeidsplasser og fjernarbeid.

Tiltak for rekruttering til kompetansearbeidsplasser

Mange arbeidsgivere har i dag vansker med å rekruttere arbeidskraft med høyere utdanning. Vi trenger nytenkning og ordninger som treffer denne gruppen i større grad enn i dag. Dette gjelder særlig høyt utdannede i etableringsfasen. For nyutdannede som ønsker å bosette seg utenfor de største byene er tilgangen til interessante jobber det aller viktigste. Utvalget foreslår blant annet at det legges til rette for regionale traineeordninger, etableringen av internasjonale skoler flere steder og at det gis støtte til kommunale utleieboliger som gir innflyttere muligheten til å "prøvebo".

Styrke omstillingsinnsatsen

Bedret evne til omstilling er avgjørende for vekst i kompetansearbeidsplasser i hele landet. At jobber skapes og forsvinner er nødvendig for å oppnå naturlige og nødvendige endringer i næringsstrukturen. Norge har vært god på omstilling av næringslivet, men ikke like god på å sørge for omstilling av arbeidstakere berørt av omstillingsprosesser. Arbeidstakere må få muligheten til å bruke og videreutvikle kompetansen sin i ny aktivitet. Utvalget mener derfor at det er nødvendig å styrke omstillingsinnsatsen fra NAV og det bedriftsrettede virkemiddelapparat. Særlig mener utvalget at adgangen til å ta etter- og videreutdanning bør styrkes, og at offentlig næringsstøtte i større grad bør rettes inn mot å bidra til bedriftsinternomstilling.

Om utvalget

Kompetansearbeidsplassutvalget ble oppnevnt i januar 2010 for å se på hvordan kompetansearbeidsplasser og nye statlige arbeidsplasser kan spres over hele landet. Professor Karen Helene Ulltveit-Moe ved Universitetet i Oslo har ledet utvalget. Utvalget har vært sammensatt av medlemmer fra sentrale forskningsmiljøer og offentlige aktører. De andre medlemmene i utvalget har vært: seniorrådgiver Lillian Hatling (Kompetansesenter for distriktsutvikling), forskningsdirektør Torbjørn Hægeland (Statistisk Sentralbyrå), professor Kjell Gunnar Salvanes (Norges Handelshøyskole), regionaldirektør Jan Per Styve (Hordaland fylkeskommune), direktør Roar Tobro (Møreforskning).